

ÉLETEK, ELVEK ÉS MŰVEK

PAUL BOURGET ÉS HARCA A SZÁZAD- VÉG BETEGSÉGE ELLEN.

Irta: *Villani Lajos.*

KARÁCSONY éjjelén meghalt Paul Bourget. A betlehemi harangok örömet hirdető zenéje kísérte őt az elmúlásba és mire a világ részvéte közegette kihült teteme utolsó útját is megtette, a háború és béke marcangoló kétségei között vergődő emberiség már újra folytatta ideges életét, melyet az ünnep áhítata pillanatokra lecsendesített.

Hatalmas irodalmi pálya, melynek állomásait műveinek körülbelül 100 hátrahagyott kötete jelzi, ért befejezéséhez halálával. Éppen 50 esztendeje volt, hogy első nagy irodalmi alkotásának második befejező kötete megjelent. Mint fiatal író Sainte Beuve és Taine eszméinek befolyása alatt állva irodalmi kritikával foglalkozott. A Nouvelle Revueben kiadott tanulmányainak első része 1883, a második 1885-ben került összegyűjtve Essais de psychologie contemporaine cím alatt a könyvpiacra. Bourget ezekben a tanulmányokban a XIX. század nagy francia íróit és azoknak műveit veszi bonckése alá. Amikor azonban Renan, Baudelaire, Taine, Stendhal, Dumas fils, a két Concourt és mások műveit elemeikre bontja, nem a kíváncsiság ösztökéli, nem rejtett szépségeket akar feltárni, nem addig még észre nem vett hibákra rámutatni. Taine elvei irányítják, célkitűzéseiben, vezérgondolataiban azonban már új egyéniség bontakozik ki. Bourget nemcsak boncol, hanem műtétet is végez, mert meglátta korának betegségét és fel akarja fedezni a kór okozóit, titkos csiráit. Olvassuk el az Essais de psychologie 1885-ben megjelent II. kötetének Madame Adam-hoz intézett előszavát. Ebben Bourget világosan körülírja korának betegségét, amely az akarat, az erély, az életkedv hiánya a pesszimizmus, az a quoi bon (mire jó) zsibbasztó hatása a céltalan örömöktől amúgy is elsenyvesztett idegekre. Melyek a bajnak, a 30-as évek mal du siècle-je új fellépésének okai? Bourget szerint az okfejtés szellemének (esprit d'analyse) elhatalmasodása, az élvezetek hajhászása és a kor demokratikus szelleme. Renan a Szentírást tanulmányozza. Okfejtéssel a vallásnak emberi ésszel fel nem fogható misztériumaiba behatolni nem tud. Elveszti hitét és tagadja Jézus istenségét. Baudelaire az élvezetek túlzott vágyában betegessé, dekadenssé lesz. A túlzott demokratikus szellem következményeire, mely félművelt tömegeket nevel és ezzel az igazi tehetség érvényesülését akadályozza, számtalan példával mutatnak rá Bourget essai-jei. Hit nélkül megszűnik a lelkesedés, megáll az akarat, az élvezetek keresése fásulttá és tunyává teszi a tehetségeseket, kiknek kifejlődését a kor demokratikus szelleme is gátolja.

A fiatal írónak elvei vannak és világnézete is kialakult már, amikor belekerül az élet sodró árájába. Látni, tapasztalni akar. A külső élet megfigyelése új és új elemeket vegyít gondolatvilágába és friss példákkal igazolja már kikristályosodott nézeteit. A megnyilatkozás eszközüül Bourget a regényt választja. De nem a cselekmény mozgalmassága csábítja. Nem marad a felszínen, hanem mélyre tekint; bevilágít a lélek titkos világába, azt elemzi és boncolja. Így lesz a lélektani regény nagy mesterévé, aki nem törődik

azzal, hogy ezáltal helyenként hosszadalmassá és unalmassá válik, amit olykor kissé nehézkes stílusa sem tud ellensúlyozni. De nem azoknak ír ő, akik csak időtöltésből olvasnak, hanem a gondolkodóknak, kik a jelenségek és események mellett nem siklanak el könnyelműen; lélektani összefüggéseket keresnek, nagy emberi problémák megismerésére törekszenek. Előkelő nagyvilági környezetben mozognak Bourget első regényeinek alakjai. Csábítók, szerelmesek, házasságtörő nők körül forog a cselekmény, akik életüket előkelő szalonok áporodott levegőjében élik le. Lelkük beteg, az élet magasabb céljai ismeretlenek előttük. Jellemük, cselekedeteik azonban már magukban rejtik későbbi csalódásuk és bűnhődésük csiráit. Ugyanaz a környezet, hasonló a probléma a «Cruelle Enigme», «Coeur de femme», «Crime d'amour»-ban és Bourget fiatal korában írt még néhány regényében. Mindenütt ugyanaz a cél; a rossz példáival rámutatni a társadalom bajaira, melyeket a kellemes, henyé életet élő egyén észre sem vesz, romboló hatásuk révén csak az összesség érez.

De már 1887-ben más problémák felé is fordítja Bourget figyelmét. André Cornelis című Tainenek ajánlott regényének hőse anyjának második férjét meggyilkolja, mert megtudja róla, hogy gyilkosa volt apjának. Feljogosít-e az ilyen szörnyű büntett a gyilkosságra? A költő erre a kérdésre az ötödik parancsolattal felel.

1889 Bourget számára átütő sikert hoz. Ekkor jelenik meg a «Le Disciple» (A tanítvány) című, általában legismertebb regénye. Az elvont elméleteinek élő André Sixte pusztán írásaival befolyásolja és megrontja egy tehetséges fiatal ember életét, kivel személyesen alig váltott néhány szót. Az általa okozott szerencsétlenség láttára a mester ráeszmél felelősségére és kétségbeesésében csak Isten gondolatában talál vigaszt.

A «Disciple»-t mind komolyabb tárgyú regények követik, melyekben fokozódó erővel tör elő a mély vallásos érzés. A «Terre promise» a gyermek problémájával foglalkozik. Az «Étape» a családi tradíció, az ősi röghöz való ragaszkodás jelentőségére mutat rá. Az «Émigré» a családi hagyományok megőrzőjének, a régi Franciaországnak az új idők alatt önkéntes elszigeteltségben élő, gyönyörű alakját mutatja be.

Bourget-nak a háborút megelőző években írt regényei között kimagasló helyet foglal még el a «Divorce» (Válás) című. A keresztény gondolkodású író ebben természetesen a házasság felbonthatatlansága mellett foglal állást. Szerinte a társadalom alkotó eleme nem az egyén, akit a francia forradalom eszményei tettek azzá, hanem a család. Alapjában rendíti meg tehát a társadalmat a válás, mely a családot megbontja. Ennek siralmas következményeit mutatja ki Bourget.

Szinte utolsó percéig alkotott a költő. A háborút követő években is még számos regénye jelent meg. Kiemelkedik ezek között «Le Sens de la mort», mely a halál közelségében szembeállítja az istenfélőt és az istentagadót. Mélyérzésű alkotás ez, Bourget egyházhi és keresztény gondolkodásának talán legszebb megnyilatkozása.

A nagy francia regényíró, ki szemét hosszú élet munkássága után hűnyta le, hagyományhű volt, hazafias érzésű és keresztény. Vallásosságában csak későbbi éveiben erősödött meg, eszményeit azonban már előbb Istennél kereste. «Nem keresnél, ha már rám nem találtál volna.» Pascalnak Istenre értendő gyönyörű mondata, melyet Bourget a «Disciple» utolsó fejezetében maga is idéz, reállik az ő ifjúságára is, melyben mint maga bevallja,

csak kívánt keresztény lenni, hogy későbbi éveiben érzésben és cselekedeteiben tényleg azzá váljék.

A francia akadémianak legrégebb tagja volt Paul Bourget. Az az akadémiai szék jutott neki, amelyet valamikor Voltaire elfoglalt. Utóda volt ő a XVIII. század nagy írójának, de nem követője.

Rudyard Kipling †

Angliában aránylag a legrövidebb életűek az írók. A túlhajtott irodalmi termelés gyorsabb tempót diktál nekik is. A közönség folyton annyi újat kap, hogy elkapatva most már türelmetlenül vár és követel egyre újabb szenzációkat. Legtöbb angol író közös sorsa volt, hogy mire a kontinensen névhez jutott, otthon már megszűnt híres ember lenni. Mire külföldön megtudták, hogy kicsoda, otthon kezdtek már elfelejteni. Már új nagy nevek tartották ígézetükben a közönséget.

Kipling azok közé a kevesek közé tartozott, akiket sokáig nem ért utól ez a közös végzet. Most azonban, mikor éppen olyan váratlanul távozott az életből, mint amilyen hirtelen szinte egy csapásra a hírességbe belépett, már féligmeddig elfeledett volt ő is. Angliában a politikai nagyság külön vált az irodalomtól. A Viktoria-korszak világbirodalomteremtő expansivitása sodrába kapta az írókat. A mai angol irodalom nagyságai szemben állnak ezzel a világbirodalmi imperializmussal és mindazokkal a puritán erényekkel, amelyekre ez a legnagyobb hatalom épült. A Huxleyek, Lawrencek, Joycek korában lejárt az ideje a Brit Imperium házi költőjének, az angol energia, a brutális erő és gyors cselekvés bárdjának, akit Kiplingben a Viktoria-korszak az angol szellemiség trónjára emelt. Az a mű pedig, amely időktől és áramlatoktól függetlenül örök rezonanciát ad nevének, a Dzsungel könyve, olyan remekmű, amely már szinte a névtelenség magasságába emelkedik.

Nem is véletlen az, hogy a gyarmatvilágbirodalmi Angliának legreprezentánsabb írója éppen Kipling volt. Hiszen ő maga is a gyarmatok fia. Indiában született s iskolái elvégzése után ide tért vissza, hogy tizenhétéves korában mingyárt az írással kezdje és egyszerre meghódítsa az elismerést. Mint short story writer, (reporter) kezdte a *Gazette de Lahore*ban s a *Plain Tales from the Hills* legtöbb darabját mint ujságíró írta még húszéves kora előtt. Kipling a mesterségét fejlesztette művészeté. És a szükség kényszere alatt teremtette meg stílusának lenyűgöző varázsát. Ujságíró volt szívvel és lélekkel. Mint fiatal kezdő csak egy kis szögletet kapott az ujságban. Ezt a kis helyet ki kellett használnia, lemondania minden fölösleges szóról. Így jutott a megtörtént magvú, expresszovella gondolatára. Sokan megpróbálták előtte. Hiába. Neki egy csapásra sikerült. Történetének nemcsak rövidnek kellett lenni, hanem érdekesnek is, hogy elolvassák. Tömegeket csak úgy tudott megfogni, ha gyönyörködtette őket. Indiában az idő rövid, az élet zsúfolt, meleg van. Ehhez kellett Kiplingnek alkalmazkodnia. Röviden, tömören, szinte a szuggeráló kifejezés akrobatikájával kellett dolgoznia. Ezt a stílust kényszeríti rá az angol novellára.

Egészen új volt ez ott. Lenyűgöző rövidsége magával ragadta a közönséget. Forradalmasította.

És éppen a legjobb pillanatban jött. Az esztétikai kultúra a kilencvenes években már agonizált. Egy mérőföldes csizmákkal lépő gyarmatbirodalom roppant energiáktól fűtött, hirtelen gondolkodó, még gyorsabban

cselekvő népe megcsömörlött tőle. De túl az irodalmi divatok változásának szükségén s a kedvező társadalmi körülményeken, mégis úgy jött Kipling, mint valamely elemi erejű természeti tünemény. Egészen új volt, meglepő és magával ragadó. Magában állt. Nem voltak mesterei. Nem tartozott semmiféle klikkhez. Saját temperamentumából nőtt ki. Jött, látták és győzött.

Első könyvei Indiával és az indiai angolokkal foglalkoztak. Tisztviselőkkel és katonákkal, a régebbi és az újabb Indiával is a Kipben. Alakjai igazában csak hirtelen felvázolt szilhuettek. Nem is túl változatosak. Igazán csak az sikerül neki, ami kezdetleges, vad, kissé nyers kötésű típus: a gyermek... Nem a szépet szereti, hanem az erőt. Ha kell, brutális is tud lenni. Stílusa mesterkéltséget, túl színes, sokszor trükkös.

India után más országokat is megszólaltat. A modern technikai kultúra hatalmas géporganizmusainak életébe markol. Gőzkalapácsok és lokomotivok robajával melodramatizál. Aztán egy hirtelen fordulattal egy finom művészregénnyel tesz kísérletet (*The Light that Failed*). Nem sikerül neki. Ekkor a *The Jungle Book*-kal visszatér Indiához és megalkotja élete halhatatlan remekét, amelyben nemcsak költészete bontakozik ki legtisztábban, hanem a bátor és gyors cselekvésnek, a gyakorlatiasságnak életfilozófiája. De talán ebben a könyvében ragyog leg-tündöklőbbben másatlan mesélő művészete is.

Balladákat írt az angol világhatalom fentartó pilléireiről, a tengerekről, a hajókról és a katonákról. Ha Drake korában él, a kalózok kobzosa lesz s a jó szerencse nemes urainak vitézi énekeit dalolja. Így az angol gyarmatosítás dicsőségének gyorsírási jelvényekben beszélő Vergiliusza, az angol civilizáció terjesztésének

legkitünőbb propagandistája, aki anélkül, hogy propagandára gondolnánk, meg is tud győzni arról, hogy az angol uralom csakugyan boldogság és felemelkedés a leigázott népeknek. Nincs általában angol író, aki annyira lelezni tudná fogásait. Tulajdonképpen exotizmusa hatásának egyik legerősebb eszköze, de ezt senkisésem veszi észre. Kalandszere tetével ragadja meg az olvasót, de ki merné rá mondani, hogy kalandregényt ír, amely vádtól utódai, Joseph Conrad és Jack London sose tudták magukat egészen tisztára mosni.

Mindennek pedig az az egyetlen titka, hogy Kipling végeredményében és mindenekelőtt költő volt s az elbeszélő művészet egyik legnagyobb mestere szállt vele sirba.

k. m.

Lambrecht Kálmán meghalt.

Reymont, a Nobel-díjjal kitüntetett nagyszerű író, a *Parasztok* eposzköltője írja, mikor Boryna Mátyás, a falu legmódosabb gazdája halálát érzi: felkél betegágyából, kimegy a földjére s járja a lelkéhez nőtt barázdákat. Jár-kelet öntudatlanul, csak nagy testvére, a Természet érzi meg, hogy ez a félig élet, félig álom, ez a bukdácsoló bolyongás valójában búcsúzkodás az élettől. A gazda utolsó ölekezése a földdel, vetéssel, mezei virággal, kristályos levegővel. A gazda halni készül. És megrázkódnak a magányos fák, megring a gabona és a fű s az alacsony reszkető mezők felnyöszörögnek. A föld felsír ahhoz, akit hamarosan befogad.

Vajjon micsoda apokaliptikus sírások, az élet és természet miféle rég kihalt vagy még ma is élő, furcsábbnál furcsább lényeknek sóhajtásai szálltak alig neszező suhanással azon a januáreleji déltájon a pécsi belgyógyászati klinika fehér szobája

felé, ahol *Lambrecht* Kálmán, a természet átszellemült szeretője, a paleontológia és az ornitológia lelkes buvára vívta utolsó csatáját döccenő, megfáradt, örök nyugalomra készülő szívével. Aki úgy szerette a természet rejtelmes világát, mint ő, hogy szinte állandóan sugározta magából rajongását azokra a lényekre, amelyek tudós-értelmét és művész-fantáziáját egyre foglalkoztatták, — az ilyen emberre biztonnyal visszasugározza Isten kegyelméből az egész élő világ azt a szeretetet, amit kapott; visszasugározza akkor, amikor a meg-megcsukló szív az utolsó perceket ütemezi.

Mondják, hogy néhány hete kínozták már súlyos szívbántalmak. Mondják: sokat dohányzott és túlsokat dolgozott. Negyvenhetedik esztendőjében járt és mindig úgy érezte: még keveset tett, még mindig sok van hátra. Sietni kellett.

Herman Ottó unokaöccse és tanítványa volt, lehetett-e hát más, mint ami lett: a nagy magyar polihisztor lelkiörököse, hagyományainak folytatója. Tanulmányai végeztével a Madártani Intézetben, azután a Földtani Intézetben dolgozott. Sorra jelentek meg érdekesebbnél érdekesebb munkái: A magyar szélmalom; A magyar malmok könyve; *Herman Ottó*, az utolsó magyar polihisztor élete és kora; A madarak paleontológiájának története és irodalma; *Fossilium Catalogus*; *Animalia*; *Aves*; Az őslények világa; A Mount Everest ostroma; Az ősember, és németnyelvű műve: *Handbuch der Paläontologie*. Utolsó könyve, Az ősvilági élet alig néhány hónapja hogy nyomdafestéket látott.

A húszas évek elején tagja volt a *Magyarság* szerkesztőségének. Népszerű tudományos cikkeket írt állandó rovatába. A tudomány népszerűsítése terén igaz művészettel tevékenykedett. Világos írásmódjával,

tiszta magyarázataival kedvelte meg annyi olvasóval a természettudományok különféle ágait. Nemrégiben indította meg *Búvár* című tudománynépszerűsítő folyóiratát. Még betegágyán is bibelődött vele, végezte a szerkesztési munkáját, cikkeket írt belé. A pécsi Erzsébet-tudományegyetemnek előbb magántanára, majd rendkívüli tanára volt; kollégiumait szívesen látogatta a diákság.

Egyéniségéért, lelkes voltaért, szeretettel teljes jelleméért százak és százak kedvelték. Egyik legjobb barátja volt *Harsányi* Kálmán; kettejük a közös jelleg, a polihisztor-termesztet, az érdeklődés kötetlen köre hozta össze.

Most immár mindketten nyugszanak. Kion fogyatkoznak a nagy lelkek. Kik megmaradtak: zárják szorosabbra a kört és táplálják tovább a tüzet *Pallas Athéne* oltárán.
Emődy László.

Alszeghy Zsolt: A tizenhetedik század. (Szent István-Társulat kiadása.)

Az *Actio Catholica* arra a feladata vállalkozott, hogy megirattja és kiadja az első katolikus magyar irodalomtörténetet. *Katolikus magyar irodalomtörténet?* Nem veszélyes-e a vállalkozás és nem fogja-e majd a részt nézni az egész helyett, nem követi-e majd csupán a katolikus szellemű irodalmi jelenségek sorsát a magyar irodalomban? Erre az érthető kérdésre mingyárt a sorozat első kötete hiánytalan feleletet ad: nem az *irodalom* katolikus, hanem a világnézeti megítélés *szempontjai*. Egy világnézeti szemléletű vagy hajlékony szellem után cselekvő katolikus állásfoglalás a magyar irodalom történetének szemléletében. Nem a magyar irodalom és katolicizmus viszonya lesz tehát a lényeges, hanem a felelet arra, hogy

hogyan áll a magyar irodalom a katolikus szempontok előtt.

Alszeghy Zsolt könyve a tizenhetedik századról a magyar irodalom és a katolikus hit szempontjából egyaránt kényes korról szól. A magyar irodalom, amely a középkorban és a tizenhatodik század első felében egy volt a katolikus irodalommal, ekkor válik ketté. A világi és egyházi irodalom választó százada ez. Az irodalom elhanyja magáról a kódexek szellemét, megszűnik szerzetesek és apácák kegyes foglalatossága lenni és a tizenhatodik század második felében először lesz az író ügyévé. Irodalom, — a magyar szellemi életben igazi jelentőségében és igazi értelmében ekkor jelenik meg először ez a szó. Az irodalom laikus lesz és a hit kérdései után megjelennek benne az élet bonyolultabb, időszzerűbb kérdései is. A kettéválás befejeződésével szinte egyidőben, a katolicizmus újra mint erőteljes hatalom jelenik meg a magyar életben. Ahogy *Alszeghy* Zsolt írja röviden, a kor képét egy jellemző vonással rajzolva meg mingyárt könyve első mondatában: «A XVII. század a magyar katolicizmus újrélédésének kora». Fölújulását leginkább a barokk előretörésének köszöni, amely a protestantizmus erős ellentétéként újra teret nyit a katolikus Egyház világi hatalmának és megteremti ugyanekkor leghatalmasabb fegyverét: Jézus Társaságát. Ez a mérhetetlen jelentőségű harcos szerzet megkezdi az ország katolizálását, megveti alapját a katolikus megújulásnak és rányomja bélyegét az irodalomra is, melynek alapanyagát a hitviták és vallásos munkák jelentik. Ebből a talajból nő ki aztán a század három legjelentősebb íróegyéniisége: Pázmány Péter, Zrínyi Miklós, Gyöngyösi István. Mindhárom a kor egy-egy uralkodó típusát mutatják. A jezsuita nevelés egyik eszményének megtestesítője Páz-

mány; a vallásosság hőse; másik eszményének megtestesítője pedig Zrínyi: a hős, az atléta Christi. Köztük, mint a kor átlag emberének jellemzője áll Gyöngyösi, a barokk «udvari ember» szerény magyar mása.

Ezen a hármas tagoláson épült föl eddig a tizenhetedik század magyar irodalmának képe. Ezt a hármas tagolást megtartotta nagyjában Szerb Antal, s most megtartja *Alszeghy* Zsolt is. *Alszeghy* a század három tartó-pillérének veszi őket, mint nemcsak a kor legjellemezőbb írói és emberi törekvéseinek jelképezőit, hanem mint a század három legnagyobb írói alakját is. Ugyanekkor azonban melléjük sorozza, mint az irodalom szellemének lényeges szerepű viselőit, a tizenhetedik századnak nem egymagukban, hanem *együttes* jelentőségükben jelentős alakjait. Belőlük bomlik ki a kor szelleme, képét egységessé és kerekké ők teszik. *Alszeghy* középenjáró szellemtörténeti módszerrel nem általánosít, hanem a közös vonásokat egyensúlyba hozza az egyes alakokra illő pozitív kutatás eredményeivel. Nála nem mint a kor törekvéseinek hordozói jelennek meg a század nagy íróegyéniiségei, hanem rajzukban megfelelő súlyt kapnak az egyént jellemző vonások is. Így aztán a tizenhetedik század története nem egybemosódó, általános vonásokat tartalmazó szellem-történet, amelyben az egyes írók csak kortörténeti jelentőségükhöz mérten szerepelnek. Benne kerek, lezárt arcképek is vannak, önálló betétek szinte, mint például Pázmány Péter ragyogó írói arcképe.

Alszeghy irodalomtörténetírói technikájára jellemző *személytelensége*. Őn maga helyett a kor íróit beszél-teti, amit mondani akar, azt erős jellemző tehetséggel megválasztott idézetekkel fejezi ki. A rendszer azonban az övé, a szempont, amellyel hatalmas anyagát fölosztja és kezeli.

Szemelvényeiből, bőven közölt idézeteiből aztán erőszak nélkül tárul ki a tanulság. Elsőrangú szemléleteséget ad ez könyvének, a lehető leg-szerencsésebb módon tesz bejáratosá a tizenhetedik század szellemi életében: magukkal az írókkal ismertet meg, nemcsak egyedül a róluk való ítélettel.

Egyes ítéleteiben, a finom világnézeti elkülönítésekben a katolikus *Alszeghy* minden tapintata, éleslátása és egyenessége a fontos. De nemcsak ebben katolikus, könyve a *katolikus* magyar irodalomtörténetet is adja, hiszen a kor irodalmának nagy része katolikus vallásos szöveg, hitvitai anyag, imádságos könyv.

Alszeghy Zsolt a tudós teljes, különösen az anyagismeretben páratlan jártasságú fölkészültségével és szinte szépírói színességgel írta meg könyvét. Egyes fejezetei, mint Pázmány arcképe, a század lirájának kitűnő összefoglalása, a pompás zárófejezet — dióhéjban a kor teljes képe — a magyar irodalomtörténet-írás legszebb, íróilag is legsikerültebb lapjai közé tartoznak. *Alszeghy* Zsolt «Tizenhetedik század»-a a maga gerinces, magatartásában, de ugyanakkor tárgyilagos ítéleteiben, nagyvonalú szerkezetében a legjobb magyar irodalomtörténeti kézikönyvek egyike.

Thurzó Gábor.

Nyirő József: Az én népem. (Révai, 1935.)

«Az én népem», az író népe nem egy székely falucska lakossága, hanem a Hargita két oldalán lakó hat-százévezres, idegen néptengertől körülcsapkodott székelység. Sőt, úgy tetszik, hogy Botár tiszteletes úr palástja nő, nő és betakarja, oltalmába veszi az egész erdélyi földet, a Kárpátoktól a Királyhágóig... Mind-ebből kitetszik, hogy az elszakított erdélyi magyarság problémáját veti fel a kitűnő író, mégpedig olyan

teljes nyíltsággal és a kétségtelen tényeket annyira művészetté desztilláltan, hogy az erdélyiek közül, az egy Daday Lórántot kivéve, nem akad párja ebben a tekintetben. Nyirő, szerencséjére, «odaát» lakik és csak így vehette magának azt a bátorságot, hogy székely fajtája romlását világá tárja. Talán furcsán hangzik ez az állítás, de mégis igaz, hiszen Erdélyből Budapestre kiszármazott író aligha merészelhetett volna ehhez a témához nyúlni, mert bizonyos lapok kritikusai menten rásütötték volna a komoly törekvésű íróra egyáltalán nem hízlgő «irredenta» fémjelzést. Ha ugyanilyen tárgyú könyv egyáltalán eljutott volna a könyvesboltokig s nem utasították volna vissza már a lektori íróasztaltól. «A magyarok nem mind angyalok ebben a regényben, a románok pedig nem mind ördögök» — mondotta egyik pesti kritikus Nyirő regényéről. Nyilván az átlagolvasónak szánta ezt a megjegyzést, mint mentődeszkát, hogy a regény «felülemelkedik» a hazafias «gátlásokon», elfogultságokon. Az olvasó pedig ebből a sötét és megrázó-erejű regényből leszállította a «túlzásokat» s a végén alighanem azt mondotta, hogy úgysem ez az igazság, hiszen az író csak regényt írt. Hozzátehetjük, hogy Nyirő valóban «csak» regényt írt, mert a valóság ennél százszorosa sötétebb s megrendítőbb. Vigasztalanabb és pátosmentesebb Erdély mai élete. Érezhetjük, hogy az író hangfogót tett szavaira, mondanivalóit lefojtotta s ezért hatnak úgy mondatai néha, mint földalatról hangzó kísérteties dübörgés. Atlantis, az elsüllyedt Erdély harangszava... A néphez atyai szeretettel és fiatalos lelkesedéssel lehajló Botár tiszteletes, akit saját renegát tanítója árulkodására 30 fokos hidegben hurcolnak végig a csendörök az országúton, élő alak s története lejátszóhatott és le is játszódott színhelyütt.

Az elegáns, franciás műveltségű román vezető megyei tisztviselő kedvességétől ideig-óráig megszedült tiszteletesné sem áll egyedül ma Erdélyben és izelítőt ad az ottani magyar női sorsból. A kenyérért hitét, magyarságát megtagadó renegát tanító, Biró Máté alakja is úgy sötétedik előttünk, mint egy memento. Rokonszenves személy a fiatal, aszszonyéhes primpretor és sejtjük, hogy nemcsak Botár tiszteletes névtelen falujába került egy ebből a fajtából, hanem máshová is. Alakja látszólag kedvező a románságra, hiszen az olvasó leszűri magának azt a tanulságot, hogy nem az emberekben van a hiba, hanem a rendszerben. Ez igaz is, mert egyénileg el lehet érni sok mindent olyan nem is túlságosan idealizált «többségbeliekkel», mint Pompeiu primpretor. Sajnos, az ilyen *egyeseeknek* juttatott kedvezés nem sokat jelent, ha az *összmagyarságról* van szó. A megértő ember elmegy, jön helyette másik, rosszabb, a rendszer marad és malomkövei között egyre jobban őrlődik a magyarság. Nyirő alakjai valamennyien élők, húsból-vérből valók, bár érezzük, hogy az író sok-sok névtelen hősből sűrítette össze őket. A cselekmény is erősen komprimált. Az író az erdélyi magyarságot másutt sújtó egyéb tragikus mometumokat is idehozott a székely faluba. Ilyen például, amikor a cigány elmondja apjának furcsa halálát, a magyar és cseh trianoni határ között. Ennél megrendítőbb a mezőségi református pap elbeszélése, amely a fogyatkozó, romladozó szórványmagyarság sorsára vet szörnyű — és a valóságnak mindenben megfelelő — világot. Valóságos vádirat ez a néhány oldal a magyarságot könnyelműen tékozló háborúelőtti mult ellen, amelyek szájalomraméltó kísértete a faluvégi kúriájában penészedő, dorbézolásokban megvénhedett Bartha. Lehet vitatkozni arról,

hogy Nyirő más regényében egységesebben és pazarabban csillogtatta meg kiváló írói kvalitásait, némileg még az az egyik lapban felhangzott kritika is érthető, hogy «Az én népem» erős szubjektivitásával túlnőtt a regény keretein s az egész mű tulajdonképpen nagy felsikoltás veszendő fajtájáért. Mi nem tartjuk olyan kardinális hibának, ha az író forró mondanivalói szétrobbantották a műfaj iskolás kereteit. Többet ad, igazabb és hűbb képet mutat az erdélyi magyarságról, mint az olyan alkotások, amelyek csak kívülről voltak kalotaszegi vagy székely varrottásokkal círázva, azonban néha kissé «Ábris rózsája»-ízű *meséik* bárhol — Lembergben vagy vad-nyugaton is — megtörténhettek volna. A kiváló erdélyi író régi kötelességet teljesített azzal a regénnyel, hogy végre megszólaltatta a Hargita népének igazi hangját, amely sokszor eléggé meghamisítva, torzítottan, sallangos mesterkéltséggel jelentkezett néme-lyiknél. Nyirő nyelve jellegzetesen erdélyi, anélkül, hogy székelyeskedő volna. A székely nyelvjárás kincseit olyan művésziesen, sajátosan szötte bele a regény nyelvezetébe, hogy a «magyarországi» olvasó sem érzi idegennek, megérti és élvezi.

Mit'ly László.

Darkó István: Ég csipkebokor.
(Franklin kiadás.)

A szlovenszkoí Varázshegy Darkó István Égő csipkebokor c. regénye. A téma kétségtelenül érdekes. Bódi Gyuri palóclegény két új csikóját befogta a nyáron, azok elszöktek s ő utánuk. Futottak vagy öt kilométert, Bódi Gyuri a nyomukban. A víz szakadt róla, amikor megfogta őket a szomszéd határban. Szél fútt, vizet ivott s meggyulladt a tüdeje. Egyik előkelő tátrai szanatóriumba került, ahol a fény s a jómód, a tüdőcsúchurutosok felfokozott szerelmi élete

elkápráztatta a szemét. Miniszterrel parolázik, miközben egy bizonytalan célú terv számára akarják megnyerni. Közben a szerelem virága is kinyílik lelkében. A nemzetközi társaságban Ágota, a barnabőrű román leány vetődik útjába, hogy végezetül iszonyú csalódás vérezze meg szívét. A szlovenszkói kisvárosban, ahová a szanatóriumi kezelés után kerül, új szerelemre lobban, csalódása itt fájóbb s megalázóbb a tátrainál. Éppen akkor csalódik Editben, amikor munkához lát, hogy tanuljon s elhelyezkedjen az intellektüelek irigyelt társadalmában. Ezt a csalódását már nem tudja hősieesen elviselni, politikai pályafutását egy fatális tévedés derékban töri s ezzel betelik a pohár. Bódi Gyuri, az eszes palóclegény, akit fiatal kora dacára bírónak hívtak a Tatra hegyei közül a palóc dombok közé, megesett hugával összetörten, de megbékélten tér vissza a falujába.

Az égő csipkebokor a legtisztább hangú szlovenszkói regény. A szlovákok és magyarok egymáshoz való viszonya gyakorta felvetődik a műben, az író érdeklődéssel és megértéssel nyúl hozzá, végeredményben azonban a megoldással adós marad. A kérdés továbbra is nyitott, hol kezdődik hát a határ, ahol a két nemzet közös síkokra lép s baráti kézzel nyúlhat egymás felé. Felvetődik a generációs probléma, az öregek és fiatalok közti betölthetetlen szakadék egyre mélyül, a fiataloknak nincs már emléküik a szétdarabolt multból s effélet mondanak: «A nagy fa, a fatörzs, a sokszáz éves öreg hárs, amelyet nyolc ember sem ölhet körül, amelynek a világ legdühöngőbb vihara is csak a lombzatában tehet kárt, de évgyűrűs, vaskos testét meg sem mozdíthatja, ez a nagy fa kint gyökerezik Gömörben, az Ipoly mentén, a Bodroγκözben... Hogy ti miképpen maradhattok meg a mai összetételben, ne vedd zokon, Béni

bácsi, ez csak a mi meggyőződésünk, azt én el sem tudom képzelni». «Törünk, de nem hajlunk» — mondják az öregek. Kinek van hát igaza, kérdi rémülten az olvasó, vajjon megoldás-e, hogy Bártfay József adóssága és könnyelmű élete miatt öngyilkos lett s erről a vita hevében érkezik a távirat? Kit igazol ez, az öregeket-e vagy a fiatalokat, a háborút-e vagy a prevratot? Az író újra adós maradt a felelettel. Minden égető probléma elvész az elfulladó gondolatok tömegében, az író heves és botladozó mondanivalóiban. Mindez azonban nem bűn s nem hiba. Ezeket a problémákat egyelőre csak megközelíteni lehet, de nem megoldani.

Közben forr a sűrű vérű, eszes, miniszterrel ebédező, fellegekkel nyaralászó Bódi Gyuri sorsa. Olykor szinte kiesünk életének folytonosságából, nagyobb események is adódnak. A végzet úgylis ott leselkedik sötétén élete mögött. Sűrűsödnek az események, drámai feszültséggel telnek meg a sorok, az író szinte drámai erővel építi és teszi elfogadhatóvá Bódi Gyuri sorsának sötét beteljesülését. Nem véletlen, hogy Bódi Gyuri megérezte a falak megmozdulását feje felett s katonapajtásával félelmetes mulatozásban búcsúzik álmaitól. «Jaj, de mekkora bolond vagyok — jajdult és gúnnyal nevetett is magában. Milyen emeletes bolond vagy, szavaló Bódi. Ami Edittel, második szerelmével történik, az már szinte nem is fontos. Az ügyvéd leánya földbirtokosnak hiszi, mert omladozó sorsát hazugsággerendákkal támasztgatta immár s ezzel az erkölcsi alapot is kirángatta rokonszenves alakja alól. Sötét nagy mulatozásából szégyenkcocsiba kerül. Nem ellenkezik. Megérdemeltem, mondja. Letagadtam magam. Ezzel Gesztetéről elindult élete visszakanyarodik Gesztetére.

Nem volt más bűne, mint az, hogy

bekívánkozott egy társadalmi osztályba, amely ízlésben, szemléletben, felfogásban évszázadok behozhatatlan előnyével elhúzott az ő osztályától. Bár ez a beállítást érdekes politikai következtetések magvát hordja magában, az író nem él ezzel a lehetőséggel. Annál inkább alkalmat talál arra; hogy a ma emberét megszólaltassa s a legjellegzetesebb szlovenszkoí magyar problémák első akkordjait megüsse. Darkó István regényében végre felszabadult a szlovenszkoí magyar epika zsilipje, hullámvérésében remélhetőleg nem fullad el az örök humánus felé hajduló emberi kiáltás. *Marék Antal.*

Kállay Miklós: A pápa és a Vatikán. (Cserépfalvy kiadás.)

Vendég kopogtatott be ajtómon: könyvet hozott a posta. Mint idegennek, először a külsejét néztem meg — és nagyon meglepődtem. Régen volt magyar könyv, mely külső kiállításával ennyire megkapott volna, mint ez a vendég. Művészi borítólapja alatt szinte aranyló sárga és ezüstös fehérszínű kötést találtam. Betűinek alakja, szép tiszta nyomása, az anyag szétosztása mind kellemes meglepetés volt. És a képei?! Erről külön meg kell emlékezni!

Mint a legtöbb könyvszerető ember a külső megjelenés után a képeket néztem végig. Sok könyvet olvastam már erről a tárgyról, ismételten járhattam Rómában, megvallom, nem is vártam sok új képet. De csalódtam! Igen is nagyon sok ismeretlen, új kép ötlött elém, és még az ismerős épületekről felvett képekben is volt valami újszerű beállítás, művészi meglátás, érdekes, egyéni vonás. Meg is néztem, kit illet ezért a dicséret? És az utolsó lap megmondta, hogy Cserépfalvy Imre adta ki az Athenaeum magas és mély nyomásában. Örült a szívem, hogy a magyar könyvnyomtatás is már tud ilyen művet kiállítani.

Ezután kezdtem el olvasni — és nem tudtam letenni, amíg végig el nem olvastam. Mintha egy nagyon művelt cicerone személyesen vezetett volna a Vatikánba, és ő vitt volna a pápa elé, annyira közvetlen, szemléltető módon tárja elénk a Vatikánváros képét, ismerteti történetét hajdan és ma, kedvesen csevegve vezet be az udvartartás belső titkaiba, a bíbornokok és a pápai diplomata testület világába. Kitárulnak előttünk a bronzkapuk, végig megyünk a fegyverek nélküli katonaság között, meghalljuk az ezüst harsonákat és az énekkarok zúgó orgonáját.

Végül látjuk magát azt a jóságos és bölcs embert, aki ma ül Szent Péter székében. Végig kísérik egy napját, sőt meghalljuk, hogy a nappal és éjjel között mi történik. Érdekes egy élet a Lombard városkától a Vatikán trónjáig. De a legmegkapóbb, amikor szentől-szemben és a tömegek fölött mutatja be a katolikus világ uralkodóját, Krisztus földi helytartóját.

Valóban nincs a Vatikánnak és a benne folyó életnek olyan mozzanata, hogy ne hallanánk tőle valamit. A konklavék és XI. Pius megválasztása, a szentév szertartásai és a zarándokok fogadása, a világegyház kormányzása és a pápai minisztériumok, a vatikáni műkincsek és a missziós művek mind tárgyalásra kerülnek.

Igy jutunk el a külsőtől a lélekig, a könyv nyomdai kiállításától szerzőjének belső világáig. Alig tudok valami vonzóbbat és tanulságosabbat elképzelni, mint olyan világlátott, művelt vezető kalauzolásával, minő Kállay Miklós legalább lélekben végigélni mindazt, amit a pápával való találkozás és a Vatikán végigjárása adhat.

Ha végül is össze akarnám foglalni ennek a szép könyvnek írói, tehát «legértékesebb» értékeit, akkor azt mondhatnám, hogy az az olvasott

tudós és a könnyed elbeszélő harmonikus egymás kiegészítése, az újszerűséget adó és még sem túlzó riporttervönés, de amelyet elmélyít a hódoló tisztelet és a gyermeki rajongás. És — last, not last — az a tény, hogy a sok olvasás és Róma ismételt látogatása után is le tud mindvégig kötni. Tanácsom tehát csak az lehet: Tolle! Lege.

Szunyogh X. Ferenc.

Baránszky Jób László: Bevezetés az esztétikába. (Budapest, 1935. Eggenberger-féle könyvkereskedés. Rényi Károly. 112 lap.)

Nemrég jelent meg *Prachács* Margit kitűnő úttörő munkája: *A zeneesztétika alapproblémái* (Egyetemi Nyomda) s nyomban utána már *Baránszky Jób* László összefoglaló művével találkozunk. E két érdekes mű ismét a fiatalok komoly előretörését jelenti, s amellel érdekes világot vet az ifjú nemzedéknek a művészethez, a tudományhoz való kapcsolatára is. Ez az attitűd jórészt individualista jellegű, mely azonban nagy tanulsága révén a mult hagyományaival konzervatív rokonságot tart. A legszebb célokot olvassuk ki a két, a maga nemében pompás, előkelő szellemű könyvből: felszámolni a mult értékeit, a szellemtörténet lámpásánál a jövőbe tekinteni. A mód, ahogyan ez történik, s a nyelv, melyen át hozánk jut, mindenképpen érdekes. A megifjodott magyar irodalom nyelve ez, néhol a stilizálás határán is túljáró, a maga egészében azonban mértéket tartó s kifejező. A mód föltétlenül új, néhol forradalmas is, de a lezajlott évtizedek, kivált a XX. század sűrűn váltakozó, mutató, ám kérészetű irodalom- és művészet-szemléletének kárán bölcsen okult, nem egyszer meglepően óvatos. Kivált Baránszky Jób László fogalomtisztázó művében nyilatkozik ez meg leginkább. Valaki kedves, fiatalos makacosság, nagy olvasottság jogán,

tisztes távolban tartja őt minden iskolától, amidőn éppen az iskolák eredményeinek összegezését tűzte feladatául. Érezni mindig, hogy egészen elfogulatlan tolmácsa akar lenni az esztika művelői művének, bírálói szavazatarányát emlegetve, s amellel, mint áthidalónak, közvetítőnek, mindig meg van a maga egyéni vonatkozása is a témához. Ez az arány, téma és közvetítő viszonya egymáshoz, igen szerencsés és okos.

Baránszky Jób László madártávlatból végigtekint az esztétika egész multján és jelenén s érdekes pillantást vet a jövőbe. Rámutat korok ízlésére, művészet- és tudomány-szemléletére, kiemeli egyoldalúságukat, merőben aktuális vagy messzebb, későbbi időkbe is átható jelentőségüket. Őt nagy fejezetben kapjuk ezt az áttekintést. Mindenekelőtt a «bevezetés» gondolatmenetét ismerteti a szerző, aztán a történelmi, tudományelméleti problématika, a módszer problémája, az esztétikai érték-élmény s a művészi lét problémái bontakoznak ki előttünk, századok esztétikai törekvései tükörében. Mi élő a mult problematikájából? — ez Baránszky Jób László első nagy kérdése, mely az esztetika fejlődésének és az egyes nemzetek esztétikájának ismertetésével zárul. Aztán egy sereg mélyenjáró fejezet következik: eszteticizmus és esztétika, művészet-tudomány és esztétika, a pszichológiai módszer vizsgálata, az esztétikának, mint értéktudománynak, módszertani problémája, a fenomenológiai módszer és annak alkalmazása az esztétikában, az esztétikai «értékzóna», úgy is, mint az egyéni élet-hangulat kifejezője, s végül, a könyv legemelkedetebb fejezetében: a «szép» és annak «létezése», anyag, egyéniség, történetiség és stílus kérdései. E sokféle jelenség fénysugarai s aranyai Baránszky Jób László szintézi-

sének kitűnő prizmáján keresztül jutnak hozzánk. Még ott is, ahol talán nem értünk vele minden tekintetben, így egy-két mai rendszerrel való túlságosan jóindulatú vitatkozásában, rokonszenvvel kísérjük végig fáradságos útján, mely alig hét íven keresztül mondhatni az egész esztétika problémavilágának érdekes és elég hű keresztmetszetét adja. Baránszky Jób László munkája magában is számottevő, mint első megnyilatkozása egy fiatal, nagyreményű pályának, kétszeresen elismerést érdemel.

Vajthó László.

Jánosi József S. J. : Mária. A Mária-tisztelet dogmatikája és lélektana. Molnár C. Pál huszonkét fametszetével. (Kiadja a Pázmány Péter Irodalmi Társaság.)

Ennek a könyvnek megjelenése megmutatta, hogy a magyar katolikus irodalomnak katolikus köreink által annyira kívánt fejlődése mögül milyen erők hiányoztak eddig s mik azok az erők, amelyekkel ezután katolikus írónak és katolikus irodalomnak rendelkeznie kell. Jelentős, hogy ennek megmutatására éppen jezsuita szerző vállalkozott. A vállalkozás eredményét mi sem bizonyítja jobban, mint ennek a könyvnek sikere, amely az aránylagosan legnagyobbak közé tartozik mostanában. A mű megítélésére és a belőle vonható következmények levonására nem közböbs az ilyen méretű könyvsiker, ha összevetjük azzal, hogy az olvasók elé a katolikus teológia egyik legelvontabb és legbonyolultabb problémaszövedéke az ú. n. Mariológia tárul a könyvben s nemcsak a par excellence laikus olvasót lebegteti a téma csúcsai és örvényei felett, hanem még a nemkatolikus olvasók figyelmére is számot tartanak e csiszolt, briliáns és finom essay-i.

Visszának hathat, ha egy egyházi s éppen katolikus teológiai tárgyú

műben a szerző *humanista* kultúráját tartja a legjobban kiemelkedő vonásnak a kritikus. De vállalni meri a helyállást azért az ítéletéért, hogy a magyar katolikus irodalom — egy-néhány kivételes írójától eltekintve — a maga produktumainak többségében azért nem emelkedett túl egy bizonyos szinten, fejlődése azért vesztelgel egy ponton, eredményei azért nem voltak átütőek, mert keveset adott a kor kultúrájának humanista elemeire és a «nagyirodalom» humanista formakincsére. Ennek ellenkezőjét a fiatal jezsuitának szinte vakmerő és szinte szélsőséges határesetet jelentő kísérletéből láthatjuk. Amikor egy ennyire tudományos, ennyire eminenter katolikus és ennyire bonyolult témáról szólva tárgyfelvetése és a problémák felé való kiindulásai mindenekelőtt valláslelektaniak, formában pedig a skolasztikus kezelés helyett az essay finomabb, bonyolultabb és művészibb formáját választja: akkor a humanista kultúrának tartalmi és formai eredményeit veszi birtokába. Anélkül, hogy saját igazságairól le kellett volna mondania! Amit tett: hódítás és birtokbavétel, nem pedig alkalmazkodás, hatásfelülete viszont pedig mérhetetlenül megnövekedett, hiszen a kor és társadalom érdeklődése és szellemi birtoka humanista kultúra. Azt hisszük, hogy ez eredmény után a módszer általános és tudatos lesz és bizonyos szempontból termékenyítően fog hozzájárulni a magyar katolicizmus irodalmi törekvéseinek éppen az érdekeltek számára való tisztázásához.

A hatás, amit P. Jánosi tanulmányai keltenek, époly ekszpresszív, mint Molnár C. Pál fametszeteinek hatása. A fiatal művész úttörői és európai jelentőségű kiteljesítői közé tartozik a modern magyar fametszésnek. Technikája s a technikán túl a koncepció és megformálást adó él-

ményvilága itt mélyült el legjobban. Újprimitivizmusának különféle elemei itt olvadnak össze a legszorosabb egységbe. Édes és aszketikus olasz tájai, amelyeken szinte lángnyelveként lobognak a szélben a ciprusosorok, itt olvadnak legjobban bibliai tájakká és Szent Családjának alakjai itt hevülnek a legsugárzóbbakká.

Molnár C. Pál már sokat foglalkozott ezzel a témával, de úglátszik itt bontakozhattak ki élményei a maguk teljességében és harmóniájában, amikor fametsző késének egy teljes Mária-életrajzot kellett megkísérletnie. Márcsak azért is érdemes és jelentős könyv ez, mert a maga teljességében sugároz egy misztikus áhitatot. Azt, hogy a művészet (katholikus egyházművészeink közül pedig leginkább Molnár C. Pál) a maga teljes integritásába akarja visszahelyezni a Szent Szűz életének jeleneit, mint témát, mint művészi élményanyagot. A kor legérdekesebb jelensége, hogy miután hosszú idő alatt ezekhez a témákhoz legfőljebb csak mint megoldandó technikai feladatokhoz közeledett a művészet: most ismét őszintén, hittel és átéléssel közeledik. *Tamás László.*

Számadó Ernő: Arceal borulok a földre.

(*Versek. Magyar Élet kiadása. Budapest.*) A mostani divatos parasztköltő-inflációban felüldítő és vigasztaló élmény Számadó Ernő verskötetete. A szerző is az úgynevezett új «parasztköltők» közé tartozik, de ebben az összetett szóban a hangsúly inkább — s szerencsére — a «költő»-n van. Viszont Számadó azzal, hogy nem tért le arról az ösvényről, amelyet neki kétségtelen s elismert hivatottsága és tehetségének mértéke kijelölt, tökéletes illuziókeltőn tudja érzékeltetni költeményeiben a magyar föld, a búzagalászos róna igazi hangját. Friss, földszagú, petőfies

egyszerűségű és látszólag igénytelen dalok legtöbbször művészi komplikáltság nélkül, de igazi ihlet sugalja mindegyiket és rímeinek könnyű csilingelése nemcsak üres sablon. «Vajjon hová legyek, haljak-e, éljek-e? Ki szívénem kedves pór igrice éneke?»... — kérdezi kötetét bevezető versében. Megnyugtathatjuk: igen sok embernek «kedvesek» ezek a versek. Számadó Ernő nem téveszti össze a népiességet a póriassággal, a könnyedséget a pongyolasággal, a költő igazmondását káromkodásban csúcsosodó nagyotmondással. Elég önkritikája van hozzá, hogy megválogassa mondanivalóit. Keresetlenségével, közvetlenségével hat és sehol sem üt meg egyetlen hamis hangot sem. Még költői önérzete is mennyire másként, milyen szeretetreméltó módon jelentkezik, nem mint egyik-másik titánkodó társánál:

*«Szállj hírem madara
A Tisza mentére,
Tiszamentén túl is,
Békésvár megyébe.*

*Nem is a megyébe,
Csak egy falujába,
Nem is falujába,
Csak egy utcájába.*

*Az utcán is csak egy
Zsendelyes kis házba,
Hütlenn rezedámnak
Harmatos vállára.*

*Szólalj, hang, felszóval,
Kérkedd a fülébe,
Első tilinkós lett
A falu legénye.*

*Csodatilinkóján
A kerek Föld ámul,
Tizenkét királlyal
Eszik egy bográcsbul).*

Számadó Ernő többi kötetéhez képest ebben erős fejlődést is mutat. Őszintén kívánjuk, találja meg menél jobban önmagát a verskedvelők igaz örömeire.

m. l.